

school voor voortgezet vrijeschoolonderwijs - vwo havo mavo

RUDOLF STEINER COLLEGE = leren +

OMGANGSBELEID

Rudolf Steiner College Haarlem

2023-2027

Conceptversie

Inhoudsopgave

Vooraf	3
<i>Deel 1: Het belang van een veilige en hechte klas</i>	4
<i>Deel 2: De verschillende zorgrollen binnen de school</i>	5
<i>Deel 3: Preventieve aanpak</i>	7
Afspraken in klassen 7,8 en 9	7
Mentoruren	8
Aanpak bij kleinere incidenten	8
Relatie tussen omgangskoördinator, ondersteuningscoördinator en vertrouwenspersonen	9
Training van docenten	9
Expertise docenten	10
<i>Deel 4: Antipestbeleid</i>	11
Wat is pesten?	11
Hoe wordt er gepest?	11
De gepeste leerling	12
De pester	12
De meelopers en andere leerlingen	12
Het aanpakken van pesten	13
<i>Deel 5: Het anti-pestprotocol</i>	14
Uitgangspunten	14
Onze manier om pesten aan te pakken:	14
Voorbeeld van een pestcontract:	15
<i>Het stappenplan na een melding van pesten:</i>	16
<i>Deel 6. Bijlagen</i>	19
Bijlage 1	19
Bijlage 2	22

Vooraf

Dit is het omgangsbeleid van het Rudolf Steiner College Haarlem. Dit bestaat uit zes delen:

- Het belang van een veilige en hechte klas
- De verschillende zorgrollen binnen de school
- De preventieve aanpak
- Het anti-pestbeleid met daarin het anti-pestprotocol
- Bijlagen

Een omgangsbeleid werkt alleen als het levend wordt gehouden. De omgangskoördinator zal daarop toezien. Het document zal daarom vierjaarlijks worden geëvalueerd en zo nodig worden aangepast. Dit document is bedoeld om aan iedereen inzicht te geven hoe onze school wil handelen om een zo veilig mogelijk klimaat te scheppen en te behouden.

Lea Burggraeve - Omgangskoördinator en schrijver van dit beleidsstuk

Florine Wery - meegedacht en geschreven aan dit beleidsstuk

Kelly Simon - Opdrachtgever

Deel 1: Het belang van een veilige en hechte klas

Bij de start van een nieuw schooljaar is voor een 7e klas leerling alles nieuw: het gebouw, de leraren, de weg richting school, de regels en vooral: de klas. De start van een nieuwe groep en de ontwikkeling die het doormaakt begint vanaf het allereerste moment en met de komst van de sociale media eigenlijk nog daarvoor. Voor een leerling is het vinden van een plekje in zo een nieuwe setting van groot belang.

Voor ons als school is het essentieel dat we daarbij stil staan en daarop inzoomen. Wie zijn je nieuwe klasgenoten met wie je vanaf nu dagelijks te maken krijgt? Met wie kan je het goed vinden en met wie minder? En is dat dan erg? Tal van vragen die voor een brugklasser haast van levensbelang zijn. Voor een startende mentor een mooie uitdaging het contact aan te gaan met deze nieuwe individuen.

In de delen hieronder wordt met name gekeken hoe ongewenst gedrag en pesterijen in de ban worden gedaan. Maar eer je daar bent zijn er al flinke ontwikkelingen geweest en stappen gezet. Niet alleen door de mentor maar vooral de klas in wording. Hoe maak je nu van een groep een klas? Een klas waarin elke leerling zich gehoord, gezien en gewenst voelt. Wanneer daarvan sprake is, is de kans op een veilige en daarmee leuke klas groter dan wanneer een leerling zich niet gewenst, niet gezien en of niet gehoord voelt.

Geen aandacht of negatieve aandacht vormt op den duur ook een bron van aandacht. De omgangslessen die aangeboden worden aan het begin van jaar bieden een mooie opstap naar het vormen van een alsmaar hechter wordende groep. Voor mentoren die voor het eerst de rol van mentor op zich nemen, kunnen deze lessen ideaal zijn om te zien en horen wat er binnen de groep leeft en hoe zij zich met elkaar en tót elkaar (gaan) verhouden. Denk aan: welke manier van omgang met elkaar vind ik belangrijk en vindt de ander dit net zo belangrijk.

Door hierover met elkaar in gesprek te gaan leer je veel over de ander maar net zo goed over jezelf. De normen en waarden die vanuit een opvoeding zijn meegegeven kunnen onderling enorm van elkaar verschillen. Wanneer jongeren met elkaar hierover in gesprek gaan en zichzelf als uitgangspunt/voorbeeld nemen laten ze zien wat zij hebben meegekregen vanuit huis en waar zij voor staan.

Het is aan de omgangscoördinator in samenspraak met de mentoren welke oefeningen en spellen er gespeeld kunnen worden. Diverse lessen inclusief spellen liggen klaar voor gebruik en zijn in beheer bij de omgangscoördinator.

Deel 2: De verschillende zorgrollen binnen de school

We staan binnen onze school voor zicht hebben op de leerlingen. Belangrijke taken om dit goed na te kunnen streven liggen bij:

1. De mentor: de mentor heeft het meeste zicht op de leerling als het gaat om (persoonlijke) en cognitieve ontwikkeling. Daarnaast is de mentor het eerste aanspreekpunt voor zowel collega's als voor de ouders wanneer er (zorg)vragen zijn rondom een leerling. Door middel van klassenuur houdt de mentor goed zicht op de klas als geheel alsmede de individuele leerlingen onderling.

2. De leraar: een leraar is verantwoordelijk voor de structuur en veiligheid (en nog meer) binnen diens eigen lessen. Wanneer bij een leerling bepaald gedrag opvalt, cijfers plots veranderen, de houding en inzet binnen de les verandert, is het aan de leraar in kwestie om dit met de leerling op te pakken. Dit kan zijn door na de les kort contact te hebben en te vragen hoe het met diegene gaat. Afhankelijk van de ernst van de situatie en of het gedrag kan de leraar besluiten naar de mentor te stappen en dit aan hem/haar over te dragen. In alle gevallen is het fijn wanneer er kort contact plaatsvindt tussen leraar en mentor, zodat de laatstgenoemde op de hoogte is van de laatste ontwikkelingen.

3. De conciërge: conciërges zijn vaak een spin in het web als gaat om zicht hebben op leerlingen. Zij zien de scholieren door de gangen dwalen wanneer de rest in de lokalen zit. Zij zijn het die vaak waarnemen als een leerling lang(durig) op de wc zit. Vaak zijn zij voor leerlingen een makkelijk, laagdrempelig en veilig aanspreekpunt, makkelijker dan een docent waar een goed contact van belang is. Een conciërge heeft de goede en essentiële kwaliteit om goed te kunnen luisteren en een kletspraatje te houden, voor sommige leerlingen is zo een 'kletspraatje' een heel belangrijk moment omdat diegene zich gezien en gehoord voelt.

4. De omgangskoördinator: deze verzorgt een deel van het beleid en de coördinatie.

De omgangskoördinator organiseert een bijeenkomst in het begin van het schooljaar voor alle zevende en achtste klas mentoren waarin hij/zij informeert

over de taak van omgangskoördinator. De mentoren krijgen een aanbod tot coaching en ondersteuning zodat ze zelf aan de slag kunnen met het creëren van een veilig klassenklimaat. Met hulp en steun van de omgangskoördinator op de achtergrond, en op de voorgrond wanneer dat nodig is.

De omgangskoördinator biedt lessen aan over klassenveiligheid en maakt samen met de mentoren een plan als de mentor ondersteuning nodig heeft. Ook hoort lesbezoek tot de mogelijkheid.

- De omgangskoördinator is, na de mentoren, het loket voor meldingen van sociale problematiek in groepen of van individuen.
- De omgangskoördinator overlegt met mentoren over de te volgen strategie en stippelt plannen uit voor zowel preventieve aanpak, als behandeling van incidenten. De omgangskoördinator koppelt altijd terug naar de mentoren voor er tot actie wordt overgegaan.
- De omgangskoördinator vergadert waar nodig met het ondersteuningsteam om op de hoogte te zijn en te blijven van hun activiteiten en de zorgleerlingen.
- De omgangskoördinator ondersteunt de mentoren bij vraagstukken over het creëren van een veilig klassenklimaat.

5. Het ondersteuningsteam: wanneer de mentor de zorg en of hulpvraag van een leerling niet goed kan beantwoorden of ondersteunen, kan deze ertoe besluiten de casus over te dragen aan het ondersteuningsteam.

Wie is Wie?

Om het zo duidelijk mogelijk te maken met welke vragen je bij wie terecht kan, staat op de website onder het kopje 'Wie is Wie?' een overzicht waarop iedereen kan zien wie wie is en wie waarvoor verantwoordelijk is voor is. Daarnaast wordt ook een geprinte versie verspreid binnen de school. Wijzigingen worden aangekondigd in de Nieuwsbrief en in de Binnenk(r)ant en aangepast op de website.

In de Wie is Wie staat onder andere vermeld wie de omgangskoördinator is, wie de coördinator Relaties en Seksualiteit en wie de vertrouwenspersoon.

Deel 3: Preventieve aanpak

In dit gedeelte leest u wat het Rudolf Steiner College Haarlem doet ter preventie van pestgedrag, en wat daarin de rol is van de omgangskoördinator.

Uit divers onderzoek is gebleken dat wanneer er een veilig klassen- en schoolklimaat heerst, er beduidend minder gepest wordt. Het is belangrijk om als school dit na te streven en te blijven toetsen. Heldere afspraken met elkaar maken en die nakomen horen hierbij. Ondanks deze afspraken komen pestincidenten voor en dan is er een duidelijke rol weggelegd voor de omgangskoördinator.

De zaken die hieronder besproken worden zijn:

- ✓ Afspraken in klassen 7, 8 en 9
- ✓ Mentoruren/spellen
- ✓ Aanpak bij kleinere incidenten
- ✓ Relatie tussen omgangskoördinator, ondersteuningscoördinator en vertrouwenspersonen
- ✓ Het trainen van docenten: dit wordt gedaan door de omgangskoördinator aan het begin van het schooljaar voor de zevende klassen. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van het programma Join-Us. Dit programma gaat onder andere over het creëren van een positieve groepsvorming.
- ✓ Expertise docenten

Afspraken in klassen 7,8 en 9

Wanneer een nieuwe klas op een school zich moet vormen tot een groep met sociaal gedrag, is het van belang het groepsgevoel positief te maken en te houden. Hier is een belangrijke taak weggelegd voor de mentor en de vakdocenten. De mentor signaleert en stuurt bij en is alert op pestgedrag en *buitensluiten*.

Buitensluiten:

Buitensluiten is een valkuil die snel over het hoofd gezien kan worden. Buitensluiten kan worden voorkomen door ons te houden aan de volgende afspraken:

1. Groepjesvorming NIET vrijlaten. Ook niet bij hele kleine korte opdrachten, en niet ten behoeve van werkgroepen voor het werken aan presentaties of werkstukken. Zeker niet bij de zevende klas.

2. Bij de achtste klas kan met deze regel soms iets lossier worden omgegaan maar dan alleen als het zorgvuldig is voorbereid en goed begeleid wordt door de **vakdocent**. Deze is verantwoordelijk voor een veilig klassenklimaat en de docent kan sturen waar nodig. Speciale aandacht blijkt nodig te zijn voor de vakken gymnastiek en tuinbouw; daar waar regelmatig meerdere keren per les in groepen, groepjes, of paren gewerkt moet worden. In de praktijk komen vanuit die lessen de meeste meldingen van situaties waarin leerlingen zich buitengesloten voelen.
3. Elke drie weken maakt de mentor een nieuwe klassenopstelling waardoor de leerlingen van plek wisselen.
4. De leraar of mentor beloont positief gedrag en spreekt een leerling aan wanneer er sprake is van ongewenst gedrag.
5. Aanspreken op zogenaamde 'geintjes', vaak tegen dat ene kind en vaak van meerderen tegen één.

Mentoruren

De mentoren spelen een belangrijke rol in het zorgen voor een veilige leeromgeving. De mentor zorgt voor verbinding en signaleert. Ook maakt de mentor afspraken met leerlingen. Daarnaast adviseert de mentor vakcollega's over de klas en over specifieke leerlingen. Bijvoorbeeld over leerlingen met dyslexie of waarmee het thuis niet zo goed gaat. De mentor behoudt het overzicht. In de mentorlessen doet de mentor regelmatig oefeningen/spellen die zorgen voor verbinding en vertrouwen binnen de groep. Deze spellen zijn te vinden in de map in de lerarenkamer

Daarnaast organiseert de omgangskoördinator met enige regelmaat een contactmoment met de betreffende mentoren. Dit om ervaringen uit te wisselen en intervisie momenten te creëren.

Aanpak bij kleinere incidenten

Incidenten, zoals ruzies of verkeerde grappen, probeert de mentor eerst zelf op te lossen. Doormiddel van een gesprek waarin sprake is van hoor en wederhoor en eventueel de *no-blame* methode. Ook de ouders worden op de hoogte gebracht al naar gelang de ernst van de situatie. De mentor maakt afspraken over hoe er verder met elkaar omgegaan zal worden en komt daar met de betrokkenen op korte termijn op

Ook dit wordt, indien gewenst, teruggekoppeld aan de ouders. In de klas wordt verteld wat er is gebeurd, welke rollen er zijn gespeeld en welke afspraken er zijn gemaakt. Meestal is dat voldoende.

Wanneer er echt sprake is van pesten (systematische incidenten tegen dezelfde persoon, ongelijke machtsverhouding waar "het slachtoffer" niet in staat is zich te weren) kan de omgangskoördinator gevraagd worden om advies te geven aan de mentor en de mentor eventueel bij te staan in het proces van (klasse)gesprekken voeren, afspraken maken en vervolgtrajecten uitstippelen.

Relatie tussen omgangskoördinator, ondersteuningscoördinator en vertrouwenspersonen

Tussen de zorgcoördinator en de omgangskoördinator is de afspraak gemaakt dat er contact is wanneer er zich herhalende pestgevallen voordoen. In de praktijk is gebleken dat daar meer achter zit, want wanneer iemand regelmatig in de slachtofferrol zit of wanneer een pester na meerdere gesprekken en afspraken niet in staat is empathie te hebben voor zijn slachtoffer, dan is dat signaalgedrag voor een ander probleem.

De zorgcoördinator en de omgangskoördinator kijken samen naar de casus en onderzoeken wie wat moet oppakken.

Tussen de omgangskoördinator en de vertrouwenspersonen zijn afspraken gemaakt:

- De omgangskoördinator stuurt leerlingen door als het om vertrouwelijke informatie gaat die de leerling niet verder wil delen met een ander.
- Als er sprake is van overlapping (bijvoorbeeld: pesten met sexting) dan neemt de omgangskoördinator contact op met de vertrouwenspersoon.
- Als er in een vertrouwensgesprek een melding van pesten binnenkomt bij de vertrouwenspersoon, neemt deze contact op met de omgangskoördinator en dan neemt de omgangskoördinator dat stukje van de zaak over.

Training van docenten

In de startweek krijgen de nieuwe zevende klas mentoren een training aangeboden die te maken heeft met groepsvorming, welbevinden en pesten. Dit wordt aangeboden door de omgangskoördinator en de ondersteuningscoördinator. In het najaar vindt er een carrousel plaats waarbij het OT-professionals van buitenaf aantrekt die workshops aanbieden. Deze workshops gaan over leerling-welzijn, de impact van sociale media, maatschappelijke vraagstukken, enz.

Expertise docenten

Er zijn flink wat docenten bij ons werkzaam die geschoold zijn in het geven van trainingen over pestgedrag en het voorkomen hiervan. Zo is er expertise in: 'Rots water trainingen' en er is een specialist in het geven van 'No Blame trainingen' werkzaam op deze school. Deze docenten kunnen ingezet worden op het moment dat een klas extra aandacht op dit gebied nodig heeft.

Deel 4: Antipestbeleid

Wat is pesten?

We spreken van pestgedrag als een leerling regelmatig en systematisch bedreigd en/of geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend. Pesten gebeurt in vele vormen: op school in de klas, maar ook steeds meer online. Er is een enorme toename van pesten op sociale media.

Over de redenen waarom mensen zich agressief gedragen bestaan allerlei theorieën. Volgens de ene theorie is geweld een onontkoombaar verschijnsel dat op zijn best op een acceptabele wijze kan worden gekanaliseerd, volgens een andere theorie komt geweld voort uit frustratie en kan dit worden voorkomen door ontevredenheid weg te nemen, de agressie opwekkende omgeving om te vormen en reflectie op het gedrag te stimuleren.

Een klimaat waarin gepest wordt tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen. Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt zodat het moeilijk is om er grip op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt weten leerkrachten en anderen niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan.

Docenten en onderwijsondersteunend personeel hebben een taak en moeten voorbeeldgedrag vertonen (samen met de ouders en de leerlingen zelf) bij het tegengaan van pesten. Het maken van denigrerende grappen is dan ook zeer ongewenst op onze school.

Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hierom durven vragen. Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen. Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben.

Voor mentoren en vakleerkrachten betekent het dat ze groepsgesprekken houden, aandacht hebben voor de groepssfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Hoe wordt er gepest?

Voorbeelden van pestgedrag zijn: schelden, ongewenst fysiek contact, achtervolgen, uitsluiting, stelen en vernielen of afpersing.

De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens, seksuele geaardheid en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden leerlingen pas gepest in situaties waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige (klassen)situaties. Daarom bieden wij in de zevende en achtste klassen een preventief programma aan om de veiligheid binnen de klas te waarborgen.

Een leerling die wordt gepest praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn: schaamte, angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt, het probleem lijkt (daardoor) mogelijk onoplosbaar.

De pester

Pesters lijken vaak de sterkeren in hun groep. Zij doen populair maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Pesters krijgen vaak andere kinderen mee want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden.

Pestgedrag kan een aantal dieperliggende oorzaken hebben:

- Een problematische thuissituatie.
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.
- Een voortdurende strijd om de aandacht in de klas.
- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau).

De meelopers en andere leerlingen

Door bij de start van het nieuwe schooljaar te beginnen met de omgangslessen leren leerlingen elkaar op allerlei manieren kennen. Zo maken ze ook kennis met elkaars achtergrond en de bagage die ze vanuit huis de klas mee in nemen. Door elkaar op die manier beter te leren kennen stimuleert dit het worden van een hechtere klas en daarmee de klassen veiligheid. Wanneer er dan tóch pestgedrag ontstaat is de kans dat de pester meelopers met zich meekrijgt kleiner, dan wanneer deze lessen en thema's

niet hebben plaatsgevonden. Leerlingen kennen immers elkaars achtergrond en kunnen het daardoor (hopelijk) beter voor elkaar opnemen.

Meelopers zijn leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen. Het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet opkomen voor het slachtoffer of hulp inschakelen.

Het aanpakken van pesten

Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en daadkrachtige reactie vanuit de school. Het anti-pestprotocol in deel 5 geeft aan hoe wij dit aanpakken.

Deel 5: Het anti-pestprotocol

Het anti-pestprotocol vormt de verklaring van de school, waarin is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde handelwijze aanpakken.

Uitgangspunten

Dit protocol functioneert alleen als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

1. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen; leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel, ouders en leerlingen.
2. De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
3. Docenten, onderwijsondersteunend personeel en ouders moeten het pestgedrag kunnen herkennen en duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
4. De school heeft en onderhoudt preventieve (les)activiteiten zoals bovengenoemd in de preventieve aanpak.

Onze manier om pesten aan te pakken:

Het vervullen van de volgende randvoorwaarden

- De school zorgt dat de directie, afdelingsleiders, de mentoren en de docenten voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten. *Deze Informatie gaat steeds vaker over pesten via social media, sexting en online pesten.*
- De school werkt aan een goed beleid rond pesten zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school optimaal is.

Het bieden van steun aan de jongere die gepest wordt

- Het probleem wordt serieus genomen.
- Er wordt uitgezocht wat er precies gebeurt.
- Er wordt overlegd over mogelijke oplossingen.
- Het aanbieden van hulp.

Het bieden van steun aan de pester

- Het confronteren van de jongere met zijn/haar gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester.

- De achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen.
- Wijzen op het gebrek aan empathisch vermogen dat zichtbaar wordt in het gedrag.
- Het aanbieden van hulp.

Het betrekken van de zwijgende middengroep bij het probleem

- De mentor bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen hierin.
- Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en over wat de klas kan bijdragen aan het verbeteren van de situatie.

Het bieden van steun aan de ouders

- Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen.
- De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.
- De school geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind.
- De school verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.

De ouders van leerlingen die gepest worden hebben er soms moeite mee dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Echter een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een training aan bijdragen.

Voorbeeld van een pestcontract:

Contract "veilig op school"

Ik vind dat iedereen zich veilig moet voelen op school.

Daarom houd ik mij aan de volgende afspraken:

1. Ik accepteer de ander zoals hij/zij is en ik discrimineer niet.
2. Ik scheld niet en doe niet mee aan uitlachen en roddelen.
3. Ik blijf van de spullen van een ander af.
4. Als er ruzie is speel ik niet voor eigen rechter.
5. Ik bedreig niemand, ook niet met woorden.
6. Ik neem geen wapens of drugs mee naar school.
7. Ik gebruik geen geweld.

8. Als iemand mij hindert vraag ik hem of haar duidelijk daarmee te stoppen.

9. Als dat niet helpt, vraag ik een docent om hulp.

Een pestcontract heeft geen officiële status maar kan in de mentorlessen worden gebruikt wanneer er dingen spelen op pestgebied. Het kan een contract zijn tussen de pester en de mentor. Daarnaast kan er een preventieve werking vanuit gaan.

Het stappenplan na een melding van pesten:

A. De mentor

Wanneer het pesten plaatsvindt binnen klassenverband praat de mentor eerst met de gepeste en later met de pester apart. Een leidraad voor deze gesprekken is te vinden in bijlage 1. Vervolgens organiseert de mentor een gesprek tussen beide leerlingen en probeert tot goede afspraken te komen.

De mentor bespreekt direct het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.

De mentor praat met de klas. Dit is belangrijk in verband met het herstellen van de groeps sfeer en om te benadrukken welke verantwoordelijkheid ieder groeps lid heeft. Hierbij worden de rollen van pester, gepeste, meeloper en zwijgende middengroep benoemd. Indien het probleem zich herhaalt, meldt de mentor het gedrag aan de afdelingsleider van de leerling(en). Hij/zij overhandigt de afdelingsleider het dossier met daarin de gebeurtenissen en de afspraken die zijn gemaakt. De mentor doet een melding bij de ouders bij aanhoudend pesten. Wanneer het pesten het klassenverband overstijgt zullen de betrokken mentoren met elkaar afspreken hoe en wie de zaak oppakt. De omgangskoördinator kan hierbij helpen te coördineren. Van de gesprekken rond pesten worden aantekeningen gemaakt die door de mentor worden bewaard in het digitale leerling-dossier: Magister, van zowel de pester(s) als de gepeste(n). In voorkomende gevallen waarbij de leerling geen goede vertrouwensband heeft met de mentor kan deze zoals dat voor elk ander onderwerp geldt een andere mentor/docent aanspreken. Deze zal dan in samenspraak met de mentor het contact verzorgen. Altijd benaderbaar zijn de vertrouwenspersonen, bij pesten ook de omgangskoördinator.

B. De taak van vakdocenten

De vakdocenten hebben vooral een signalerende rol. Wanneer zij pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden wordt er van hen verwacht dat zij hierop adequaat reageren en een melding doen bij de mentor om zo hulp en overleg in gang te zetten. De mentor kan daarna de omgangskoördinator inschakelen.

C. De rol van de omgangscoördinator wat betreft het antipestprotocol

Deze ondersteunt waar nodig mentoren en afdelingsleiders tijdens de verschillende fasen in het proces

Deze biedt individuele begeleiding aan de pester en de gepeste.

c. Deze kan waar nodig een inbreng hebben tijdens de mentorlessen.

d. Deze helpt bij de verwijzing naar externe hulp voor pesters met aanhoudend pestgedrag.

e. Deze houdt het antipestprotocol levend.

Bijscholing

Indien de omgangscoördinator, mentoren, afdelingsleiders, oop'ers bijscholing behoeven t.a.v. pesten zal de school zorgdragen dat deze bijscholing plaatsvindt. Bijscholing is een vast onderwerp in de functioneringsgesprekken.

D. De jaarlaagcoördinator en afdelingsleider

De afdelingsleider of jaarlaagcoördinator steunt de mentor bij herhaling van het pestgedrag. Hij/zij heeft zo nodig een gesprek met de gepeste en de pester apart of organiseert direct een gesprek tussen beiden. In het contact met de pester is het doel drieledig (zie bijlage 2 en 3), namelijk: confronteren, mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen en helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten. In het contact met de gepeste wordt gekeken of hij/zij sociaal gedrag vertoont waardoor hij/zij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.

- Hij/zij adviseert zo nodig zowel aan de pester als de gepeste, hulp op vrijwillige basis.
- Hij/zij stelt alle betrokken ouders op de hoogte wanneer er sprake is van recidief gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
- Hij/zij bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouders.
- Hij/zij koppelt alle informatie weer terug naar de mentor.

Van de gesprekken rond pesten maakt de afdelingsleider of jaarlaagcoördinator aantekeningen, die de mentor bewaart in het digitale leerling-dossier: Magister van zowel de pester(s) als de gepeste(n).

E. Hulp van buitenaf

Wanneer de pester in pestgedrag blijft vervallen, kan diegene geadviseerd worden om individueel een cursus te volgen t.b.v. de sociaal emotionele ontwikkeling. Bij dit proces wordt de ondersteuningscoördinator betrokken. De omgangskoördinator en de ondersteuningscoördinator houden nauw contact over leerlingen die herhaaldelijk in pestgedrag of slachtoffergedrag vervallen.

Een dergelijke cursus vindt plaats in de eigen tijd en dus niet onder schooltijd. Het doel van dit programma is reflectie en het gevoelig maken van de pester voor wat hij aanricht bij de gepeste leerling. De ouders worden betrokken bij dit advies. Eventuele kosten komen voor rekening van de ouders.

F. Schorsing

Wanneer het pestgedrag blijft aanhouden of al in een eerder stadium (bij B) de sfeer zodanig verpest is dat het onveilig wordt voor de pester, de gepeste en hun omgeving, volgt een schorsing van een dag. Daarna krijgt de pestende leerling een schorsing tot maximaal een week.

G. Schoolverwijdering

Wanneer de leerling ondanks alle inspanningen van de betrokken partijen koppig blijft volharden in het pestgedrag kan en wil de school geen verantwoordelijkheid meer nemen voor de veiligheid van de overige leerlingen. Er rest de school niets anders dan het zoeken naar een andere plek/school waar de leerling zijn onderwijs kan vervolgen.

Deel 6. Bijlagen

Bijlage 1

Richtlijnen voor een pestgesprek tussen twee personen

Deze richtlijnen zijn bedoeld voor de situatie van één pester en één gepeste. Als er sprake is van meerdere betrokkenen, overleg even met de omgangskoördinator. Je kunt wel in de tussentijd alvast beginnen met het aanhoren van het verhaal van diegene die de melding heeft gedaan. Meestal het slachtoffer (of de slachtoffers).

Uitgangspunten:

- Dit gesprek is niet bedoeld om te straffen.
- We gaan er vanuit dat pesters pesten vanuit een bepaalde achtergrond en dus zelf ook hulp nodig hebben.
- Hoor en wederhoor vormt de basis van dit gesprek: een dergelijke situatie bestaat immers uit twee kanten, ieder heeft zijn eigen waarheid.
- Jij als gespreksleider kiest geen partij; je bent neutraal.

1. Gesprek met slachtoffer

Praat met het slachtoffer alleen: Stel vooral vragen en krijg het helemaal helder wat er precies in welke volgorde is gebeurd en hoe diegene zich daardoor voelt en wat het met hem/haar doet. Belangrijk is ook om uiteindelijk te vragen wat hij/zij vindt dat er moet veranderen of gedaan moet worden.

2. Gesprek met pester

Praat met de "pester" alleen: vraag hem/haar of hij/zij weet waarom je hem hebt uitgenodigd. Stel vooral vragen en krijg het helemaal helder wat er precies in welke volgorde is gebeurd en hoe diegene zich daardoor voelt en wat het met hem/haar doet.

Vertel niet wat je al weet van het slachtoffer. Vertel wel dat je al met de ander hebt gesproken en dat je aan hoor en wederhoor doet en wat het vervolgtraject is van deze gesprekken.

3. Pester en slachtoffer komen bij elkaar

Zet de pester en het slachtoffer schuin tegenover elkaar, jij ertussen in: je kiest geen partij. Ze zitten schuin tegenover elkaar zodat ze naar eigen keuze wel of niet naar de ander kunnen kijken.

4. Spelregels

Leg hen de spelregels van het gesprek uit.

Stap 1. De een (het slachtoffer, maar gebruik dit woord niet) vertelt eerst zijn/haar kant van het verhaal en wordt niet onderbroken door de ander.

Stap 2. Dan vertelt de ander, de pester (gebruik dit woord niet) zijn/ haar kant van het verhaal en wordt niet onderbroken door de een.

Stap 3. Daarna mogen zij op elkaar reageren.

Stap 4. Tot slot gaan we afspraken maken.

Stap 5. En we schelden elkaar niet uit.

5. De individuele verhalen

Bewaak dat "niet op elkaar reageren", want ze hebben vaak de neiging om te zeggen: "Oh dat is helemaal niet waar" of "Ja maar jij begon" etc.

Jij als gespreksleider kan vragen stellen die het verhaal compleet maken, tijdens de verhalen die de een en de ander na elkaar houden. Omdat er ineens een onderdeel kan ontbreken wanneer het slachtoffer snikkend tegenover de pester zit. Vaak durven ze ook niet te vertellen hoe hij/zij zich voelt, daar is het dus nodig dat de gespreksleider sturende vragen stelt. Let op: jouw mening mag hier niet doorheen schijnen, jij bent neutraal.

6. Op elkaar reageren

Als beide personen hun persoonlijke verhaal naar elkaar hebben gedaan, mogen ze op elkaar reageren. De leraar begint altijd, bijv. met de vraag: "Vind jij dat het verhaal van de ander klopt?" Of: "Wat heb je de ander horen zeggen daarnet? Is dat ook jouw verhaal?"

Soms kan dat heel heftig zijn, begrenzing is nodig. Soms verloopt zo'n gesprek bijna vanzelf.

Het gebeurt soms dat de boel dichtklapt en moet je het gesprek op gang helpen door sturende vragen te stellen. Wat vaak gebeurt in dit stadium is dat er ineens nog allerlei andere details aan het licht komen. Hierbij is het van belang weer opnieuw heel helder de feiten op chronologische volgorde te krijgen. Neem dit serieus.

De bedoeling is dat beide verhalen met elkaar overeenkomen. Het kan soms zijn dat de verhalen van elkaar verschillen en dat beide partijen het niet met elkaar eens worden. Benoem dan eerlijk dat jij hier niets mee kan, of de een liegt of de ander liegt; ergens moet er iets niet kloppen.

Dan stel je vragen aan beide partijen over het stukje van het verhaal dat niet met elkaar overeenkomt. Eigenlijk laat je hen dat stukje nog een keer vertellen en dat verandert het verhaal meestal. Sommige mensen hebben geen voelsprietten voor het gevoel van een ander: terwijl het slachtoffer net een heel emotioneel verhaal heeft zitten te vertellen kan de pester glashard voor zich uit staren. Het helpt dan om te vragen "hoe zou jij je voelen als..." en dan schets je een situatie dat het zusje/broertje van de pester wordt gepest zoals hij/zij net het slachtoffer heeft gepest.

Het komt voor dat de pester zelf een emotionele achtergrond heeft van waaruit hij pest: hij/ zij is vroeger zelf gepest, hij/zij heeft het moeilijk thuis etc.

Soms is het zo dat het slachtoffer het pesten zelf uitlokt of over zichzelf afroept door vreemd gedrag te vertonen. Het is belangrijk om daar eerlijk over te zijn naar het slachtoffer toe maar doe dat in een vervolggesprek (niet waar de pester bij is).

7. Afspraken maken

Maak afspraken: we willen hier op school dat er niet wordt gepest, wat neem je je zelf voor de komende week te veranderen, wat heb je van deze situatie geleerd? Een vraag die voor zowel de pester als het slachtoffer geldt. Deze afspraak schrijf je op. Je prikt een datum (één week later) met deze twee personen om het over die afspraak te hebben.

De afspraak "ik zal niet meer pesten" is niet specifiek genoeg, "ik zal de ander niet meer zijn pet afpakken" is veel concreter en makkelijker voor de pester om zichzelf in te begrenzen. Ook is het van belang om de boodschap mee te geven dat dit gesprek en deze afspraken niet zijn bedoeld zodat zij vrienden worden van elkaar. Het gaat er in ieder geval om dat ze weer normaal vriendelijk met elkaar omgaan. Als gewone klasgenoten. Laat ze zich afvragen wanneer iemand eigenlijk een goede klasgenoot is voor anderen. "Wanneer ben je eigenlijk in een dergelijke situatie een goede klasgenoot?"

8. De klas

Het is belangrijk om in de klas te melden wat er is gebeurd en wie daarbij betrokken was op welke manier. Zodat er één eenduidig verhaal kenbaar is en er geen aparte verhaallijnen gaan ontstaan. Dat doe je ook om de klas te laten zien dat we allemaal willen dat dit opgelost wordt en ook om aan de klas te laten zien dat je met zijn allen verantwoordelijk bent voor de sfeer van de hele groep.

9. De vervolgspraak

De vervolgspraak gaat over: is het hen gelukt om zich aan hun eigen bedachte afspraak te houden. Hoe is het de afgelopen week gegaan? Stel bijvoorbeeld de vraag: "Heeft de ander gemerkt dat je deed wat je je voorgenomen hebt, denk je?"

Vaak is dit genoeg. Mocht het na deze vervolgspraak niet over zijn, is een tweede gesprek nodig. Mocht dat ook niet genoeg zijn, vraag de omgangskoördinator om hulp.

Bijlage 2

Een sociogram maken

De leraren en mentoren zien niet alles wat er sociaal gezien gebeurt in een klas. Het is nodig het sociale klimaat in een klas af en toe te meten.

Dat doe je door een sociogram af te nemen. Er zijn veel verschillende soorten. Hieronder is er een uitgelegd. Een sociogram leg je af als het schooljaar behoorlijk op gang is en de verhoudingen in de groep gezet zijn.

Spelregels uitleggen

Omdat er vragen gesteld worden die om eerlijkheid vragen, is het noodzakelijk dat vooraf wordt uitgelegd aan de leerlingen dat de vragen anoniem mogen worden beantwoord, dat niemand anders het te zien krijgt dan de mentor, dat het niet wordt gepubliceerd en dat de leerlingen hier niet voor worden gestraft; het is uitsluitend bedoeld om de mentor inzicht te verschaffen. De leerlingen zijn vrij om extra uitgebreid te reageren. Bijvoorbeeld bij een vraag als: wat vind je van de werksfeer. Misschien is de werksfeer in de vakles van de mentor altijd goed maar in de vakles van een ander niet, het zou dan leerzaam zijn om via die vragenlijst te inventariseren welke vakles het betreft. De leerlingen beantwoorden de vragen op een blaadje in stilte en zelfstandig.

De vragen

De mentor zet 5 vragen op het bord, bijvoorbeeld:

1. Wat vind je van sociale sfeer in de klas?
2. Wat vind je van de werksfeer in de klas?
3. Met wie ga je graag om?
4. Met wie ga je liever niet om?
5. Wordt er iemand gepest in de klas, wie?

Sociogram tekenen

De mentor inventariseert als volgt:

Een groot ruitjesvel met voor de kantlijn de namen van alle leerlingen.

De mentor leest alle ingeleverde blaadjes door en kruist aan de linkerkant van het ruitjesvel met groene pen aan hoe vaak die persoon wordt gewaardeerd.

Met een rode pen wordt aan de rechterkant een kruisje gezet als er liever niet met diegene wordt omgegaan.

Sociogram lezen:

Het gekleurde ruitjesvel geeft een overzichtelijk beeld. Ineens kan de mentor zien dat een leerling bijvoorbeeld nooit positief en alleen maar negatief wordt genoemd. Dat kan een alarmerend signaal zijn. Voor de mentor is dat een reden om met die leerling in gesprek te gaan of extra te observeren. Heeft diegene er zelf last van? Wordt hij/zij gepest? Gaan de klasgenoten respectvol met diegene om? Vindt diegene zelf wel dat hij/zij vrienden heeft?

Wanneer leerlingen zowel positief als negatief worden genoemd, kan dat betekenen dat ze genoeg vrienden hebben, maar als ze wel erg vaak negatief worden genoemd heeft de klas misschien last van het storende gedrag wat diegene vertoont.

Soms zie je dat bijna een hele klas eenzelfde persoon leuk vindt; is diegene heel geliefd of populair of misschien wel leidinggevend of bezig?

Uit de vragenlijstjes komt ook naar voren of er iemand gepest wordt. Het pesten kan met turfstreepjes voor de naam gezet worden en de vakken die vaak genoemd worden waar de werksfeer niet goed is, kunnen op een ander blaadje geturfd worden.

Vervolgstappen

Zoals hierboven genoemd, kunnen negatieve signalen een reden zijn om een kind extra te observeren en zo nodig voorzichtig te bevragen. Het sociogram laat je niet zien aan de klas omdat er namen op staan en het heel specifiek de vraag beantwoordt met wie er niet graag wordt omgegaan, dat kan heel pijnlijk zijn.

Wanneer een bepaald groepje telkens als vervelend wordt ervaren door de klasgenoten is dat een reden om met dat vervelende groepje te gaan praten en een klassengesprek te voeren. Er zijn manieren om sociogrammen te bespreken met een klas, maar dan wordt de sociogram anoniem gemaakt, het betreft ook andere sociogram vormen zoals bijvoorbeeld de cirkelsociogram die de verhouding tussen jongens meisjes weergeeft en alleen laat zien met wie er graag wordt omgegaan en dat die gevoelens eventueel wederzijds zijn, deze is ook geheel anoniem. Er zijn tientallen voorbeelden te vinden op YouTube en Google.

Als uit de vragenlijst blijkt dat een bepaalde les regelmatig negatief genoemd wordt, is dat een reden om met de klas te praten over de werksfeer in die betreffende les.